

Mezőkeresztes közigazgatási határig tartó vasút nyomvonal-szakaszát érinti, melynek hossza 3400 m. A terepbejárásokat 2011. november 17-én végeztük.

Dobrik-dűlő 1 (KÖH 90771): Csincse belterületétől D-re, a Csincse-pataktól 380 m-re ÉK-re található. A lelőhelyet sarjadó vetésben azonosítottuk. ÉK–DNy-i irányú kiterjedése kb. 50 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik. A területen csekély mennyiségű *császárkori* kerámiát gyűjtöttünk.

Dobrik-dűlő 2 (KÖH 90773): Csincse belterületétől D-re, a Csincse-pataktól 85 m-re ÉK-re található. A lelőhelyet sarjadó vetésben azonosítottuk. ÉK–DNy-i irányú kiterjedése kb. 20 m, ÉNy-i és DK-i irányban ismeretlen mértékben folytatódik. A területen csekély mennyiségű *császárkori* kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatársak: Csengeri Piroska, Gyárfási József, Hajdú István, Hajdú Melinda, Nagy S. József, Páll Gergely.

MISKOLCZI MELINDA

56. Csorna határa

(Győr-Moson-Sopron megye) U, Ró, Kö

Az M85-ös út Csorna elkerülő szakasza I. üteme keretében a Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága az alábbi, a város határában található lelőhelyeken végzett próba-feltárásokat 2011. március 21. és április 15. között:

Árpási elágazás (KÖH 71947): A főút É-i, majd a D-i oldalán is kutatóárkokat húztunk. A talajvíz elég magasan jelentkezett, de összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a humuszréteg alatt 10–40 cm vastag, sárga agyagos réteg jelentkezett, amely altalajként is értelmezhető. Ez alatt azonban egy újabb szürkés, szubhumuszos öntésréteg jelentkezett, amely alatt volt az eredeti altalaj. Hasonló öntésréteget, amely az őskori és a középkori jelenségeket választja el egymástól, már Tomka Péterék is megfigyeltek az 1990-es években a területen.

A 85-ös úttól É-ra eső területen sem a felső, sem az alsó altalajban nem észleltünk objektumot, kivéve két bizonytalan cölöplyukat. Leletanyag azonban nem került elő, így a lelőhely ezen része negatív.

A 85-ös úttól D-re eső területen, az alsó sárga altalajban jelentkeztek az objektumok, azonban ezek egytől-egyig a jelenlegi talajvízszint alatt vannak, bontásuk tehát nem volt lehetséges. A humuszolás során előkerülő leletanyag azonban alátámasztja a *neolitikus* lelőhely ezirányú kiterjedését. A kijelölt depó alatti kutatóárkokban is jelentkeztek objektumok, illetve a térkép alapján kijelölt lelőhely szélén is. Összesen 51 jelenséget dokumentáltunk. Az egyes jelenségekről foltfotókat készítettünk, majd geodéziai beméréssel rögzítettük a pontos helyüket. Technikai okokból a lelőhely K–DK-i kiterjedésének megvizsgálására nem volt lehetőségünk.

Kisméhtöltés (KÖH 1654): A lelőhely geológiai viszonyai hasonlóak a fenti esetben tapasztaltakhoz. Itt azonban a felső sárga agyagos rétegben jelentkeztek a várt *római* jelenségek. Gödrök, árkok foltjai kerültek elő, azonban itt is az igen magasan jelentkező talajvízszint nem tette lehetővé az objektumok kibontását. A kb. 200 m-re K-re futó gázvezeték nyomvonalában, 1998-ban, Szőnyi Eszterék egy egykori patakmedret és annak a D-i oldalán objektumokat azonosítottak. A patakme-

dret mi is megfigyeltük, azonban a régészeti jelenségek mindkét partján jelentkeztek. É-i irányban, a kijelölt depóterület D-i vége alatt is kerültek elő jelenségek, azonban a fenti római korinak feltételezett objektumoktól távolabb. Ezek valószínűleg a szakirodalomban a *Csorna, Gázfogadó állomás (KÖH 68667)* lelőhelyként ismert, középkori településhez tartozhatnak. Összesen 41 régészeti jelenséget dokumentáltunk. Az egyes jelenségekről foltfotókat készítettünk, majd geodéziai beméréssel rögzítettük a pontos helyüket.

Munkatárs: Bartha Sándor.

BÍRÓ SZILVIA

Csorna, Ló-rét

(KÖH 67327)

(Győr-Moson-Sopron megye)

A lelőhelyen az M85 gyorsforgalmi út Enese–Csorna közötti szakaszán, 2011–2014-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2014. év jelentései között.

57. Dalmand, Felsőpered (Gölösi-dűlő)

(KÖH 23024)

(Tolna megye) Kö

Az egykori Iovia romjainak DK-i részén Tóth Endrével és Bertók Gáborral 2000-ben kevés középkori cserepet és embercsontot találtunk, amelyek alapján a római romterületen kialakult középkori egyházas helyre gyanakodtunk. 2011. május 23-án alacsony kukoricában, a patakhoz legközelebb eső távvezeték-oszloptól K-re, a dombtetőtől a patakpartig középkori cserepeteket találtunk, az oszloptól kb. 100 m-re DK felé több 10 m hosszan embercsontokat is megfigyeltünk. A templom törmelékének foltját a római építőanyag rendkívüli intenzitása miatt nem lehetett lehatárolni. A templomhelytől néhány 10 m-re, Ny-ra húzódik Szakcs és Dalmand határa.

Munkatárs: Czövek Attila (WMMM).

K. NÉMETH ANDRÁS

58. Debrecen, Középkori mezőváros

(Arany János utca 37. – Széchenyi utca 32.)

(KÖH 35196)

(Hajdú-Bihar megye) Kö, Kú

2011. március 2-án kezdődött a lelőhely megelőző régészeti kutatása, amelyet a tervezett beruházás földmunkáitól függően több ütemben végeztünk el. A több mint 3000 m²-es területen közel 100 régészeti jelenséget tártunk fel. Az előkerült leletek a középkorból, kora újkorból és újkorból származtak. A régészeti objektumok a Széchenyi utca felé eső részen sűrűsödtek, innen kerültek elő a legkorábbi, középkori leletek is. A feltárt jelenségek nagy része kút volt, néhányban faszerkezetet is megfigyeltünk. A faszerkezetes kutak között volt kör alakú dongás és négyzetes alaprajzú is. A Széchenyi utcával párhuzamosan tártunk fel egy trapéz keresztmetszetű árkot, amely a várost körülvevő árok felé vezethette a vizet. Újkori téglalapítású házak megmaradt alapjait, és hasonló korú téglából kirakott kutakat is tártunk fel.

Az Arany János utca felé eső részen kevesebb jelenséget tártunk fel, itt a fiatalabb leletek voltak jellemzőek. Itt talált meg a szomszédos területen 2010-ben feltárt¹⁵ kora újkori árok folytatását. Az Arany János utcával párhuzamosan futó árokkal csapolhatták le az 1600-as évek elején még mocsaras területet. 1638-ban nyitották meg a Kádas utcát (ma Arany János utca) a lecsapolt és feltöltött területen. Úgy tűnik a városnak ez a része a korábbi időszakokban nem volt alkalmas megtelepedésre. Ezen a részen főleg újkori terménytároló gödröket, faszervezetes és téglából kirakott kutakat tártunk fel.

Munkatársak: Faragóné Csutak Tünde, Fehér Csaba, Janka Edvárd.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

59. Debrecen, Mikepércsi úti sportpálya (Epreskert utca) (KÖH 77293)

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B, Sza, A

A 2011. július 22-én a beruházással érintett területen végzett terepszemlén egyeztetéseket követően a közművekkel és kiegészítő épületekkel megnövelt, 27063 m²-ben határoztuk meg a kutatandó területet. Ebből végül 26 180 m²-t tártunk fel. A kézi földmunkát augusztus 5-én kezdtük meg. A terület D-i részét talajvíz borította, mely a DK-i sarokban elérte a 30 cm-es magasságot is. Folyamatos (többszörös) szivattyúzás mellett dolgoztunk, a feltárást végül december 1-jén fejeztük be. Összesen 1320 objektumot tártunk fel, melyekhez 3585 stratigráfiai egyiséget rendeltünk. A rendkívül intenzív lelőhelyen nem egy esetben 2–3 korszak objektumai is metsző pozícióban kerültek elő.

A mélyen fekvő, mocsaras terület három korszakban is mutat megtelepedési nyomokat, tehát biztonsággal kijelenthető, hogy mind a neolitikumban, mind a bronzkorban, mind pedig a késő avar megtelepedés idején sokkal szárazabb lehetett a klíma, a talajvízszint is ennek megfelelően sokkal alacsonyabban jelentkezhetett, ugyanis a (jelenleg?) mélyen fekvő területen intenzív neolitik és bronzkori településnyomokat figyelhetünk meg, az avar korból pedig nem egy épület alapjait is sikerült feltárnunk. A feltárt terület DK-i (jelen időszakban hónapokig víz alatt álló) részén a római császárkorból csak kutakat dokumentáltunk, ez utalhat arra, hogy a Kr. u. 2–4. században vízesebb volt ez a rész, hiszen a szarmata település lakóházai és egyéb épületei a magasabban fekvő területre húzódtak, míg ide csak vízárt jártak.

A neolitikumból hatalmas agyaggyerő gödröket tártunk fel, melyek szélén nem egy zsugorított temetkezést találtunk. Mindez arra utal, hogy lakóházaik is ezen a területen lehettek, azonban a nehéz talajviszonyok között épületeket, lakóházakat egyértelműen nem sikerült megfognunk. A területről előkerült néhány cölöphely is, amelyeket jelenleg, a feldolgozás előtti fázisban sem épülethez sem korszakhoz nem tudunk még kötni.

A rézkor végétől–bronzkor elejétől csak néhány objektumot tártunk fel, ezek többnyire közepes méretű gödrök voltak.

A késő bronzkorból hatalmas méretű, leletgazdag gödröket tártunk fel, belőlük jellegzetes, fekete fényezett, bordázott kerámiákat emeltünk ki, nagy mennyiségben. A feltárt kutak közül kettő is biztosan erre a korszakra keltezhető.

A római császárkorból település- és temetőrészletet is dokumentálhattunk. A magasabban fekvő É, ÉNy-i részen kerültek elő a szarmata település viszonylag leletgazdag objektumai. Lakóházakat, épületeket, cölöpkön álló gazdasági épülete(ke)t(?), kemencét tartalmazó, nagy méretű méhkas alakú műhelygödröket(?), kerek és méhkas alakú tárológödröket tártunk fel. A telep mellett egy 21 sírból álló temetőrészletet is feltártunk. A sírok nagy része bolygatott volt, a bennük eltemetett halottak gazdagságára, társadalmi rangjára így csak a hátrahagyott tárgyakból tudunk következtetni. Két sírból ezüsttükör került elő, az egyik halott hölgy ruhájának alját pedig 10 sorban (aranyfóliás) gyöngyökkel díszítették. A temető minden bizonnyal megfeleltethető a telep egyes fázisainak. A telepobjektumok azonban nem egy esetben 20–30 cm távolságra kerültek elő a síroktól, így egyidejű használatuk kizárható.

Az avar korszak telepobjektumai – kis alapterületű épületei, tárológödre – a lelőhely DK-i részén kerültek elő, a talajvízes területen. Feltártunk két temetkezést is, melyek ehhez a korszakhoz tartoznak. A két női sír a teleprészlettől tisztaságban helyezkedett el, azonos, ÉNy–DK-i tájolásuk, szegényes mellékletük tipikusnak mondható.

Érdekes feladat lesz majd a lelőhely feldolgozásakor az árok, árokrendszerek értelmezése. Több, helyenként 7–8 csatornából álló árokrendszert tártunk fel. Egy részük minden bizonnyal a császárkori, egy részük az avar kori településhez kapcsolható, és van közöttük modern, „szovjet” árok is. Az árok egy része a szarmata települést övezi/szabdálja, egy részük a temető sírjainál későbbi, ám szintén császárkori. Az avar árok inkább vízvezető funkciót láthattak el, ugyanis nem egy esetben „kútban végződtek”, azaz egy mélyebb, feltehetően vízgyűjtő funkciót ellátó objektumba torkolltak. Feltártunk olyan árkokat is, amelyek egyértelműen kerítő funkciót láttak el, egy-egy avar épület „gazdasági udvarát” határolták, szabályos derékszögben fordulva. Az árok meglehetősen leletszegények, keltezésüket néhány kerámiatöredék, sütőharang-perem és stratigráfiájuk teszi lehetővé.

Munkatársak: Bacskai István, Bajkai Rozália, Balogh Csaba, Boci Zsófia, Cseke Zsófia, Csécsi Noémi, F. Csutak Tünde, Fehér Csaba, Ferencz Szabolcs, Füzesi András, Goda Edina, Hullám Dénes, Izer Zsófia, Juhász László, Koroknai Zsolt, Laci Orsolya, Lönhardt Denisa, Menyhért Mónika, Paár Ferenc, Papp Enikő, Papp Terézia, Pikó Éva, Pozsgai Helga, Szabó Nóra, Vincze Árpád (Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága)

2011. október 28-án az Epreskert utca D-i folytatásán, az egykori orosz laktanya területén, utépítési munkák szakfelügyelete során kerámiatöredékek kerültek elő, majd a felső törmelékes, bolygatott talajréteg eltávolítása után több objektum folyt rajzolódott ki 130 cm-es mélységben. Mivel a földmunkák még további 100 m-t érintettek D-i irányban, ezért megállapodás született a tervezett út további szakaszának feltárásáról.

2011. november 15–21. között végeztük el kutatást a szerződésben meghatározott területen.

15 RKM 2010, 118. 211–212.